

Строєвус Максим
ст. гр. ФМ-11
Тернопільський національний економічний університет
Stroyevus_Maksym@ukr.net
науковий керівник – к. е. н., доцент Савчук С. В.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Для досягнення визначених стратегічних цілей в контексті забезпечення ефективного соціально-економічного розвитку держави та регіонів необхідною є наявність значного обсягу фінансових ресурсів, які акумулюються, в основному, у державних централізованих фондах завдяки налагодженому функціонуванню податкової системи. В сучасних умовах реалізації адміністративної реформи та впровадження процесів децентралізації посилюється роль місцевих податків та зборів, що є важливим джерелом формування власної дохідної бази місцевих органів влади, за рахунок нарощення якої на місцевому рівні розширюються фінансові можливості щодо створення умов надання населенню усіх необхідних благ і послуг. Тому велике значення має становлення дієвої системи місцевого оподаткування в Україні, що забезпечить надійну і стабільну фінансову базу для органів місцевого самоврядування.

Як свідчить тривалий розвиток місцевого оподаткування, впродовж багатьох років незначною спостерігалась фіскальна роль місцевих податків, що в результаті відображалось у їхній низькій питомій вазі у загальному обсязі місцевих бюджетів. Крім того, органи місцевого самоврядування фактично не наділені правами щодо самостійного запровадження на відповідній території власних податків та обов'язкових зборів, які б відповідали платоспроможності платників. Незацікавленість місцевих органів влади у додатковому залученні можливих джерел надходжень не сприяла формуванню достатньої ресурсної бази для виконання повної мірою покладених на них завдань.

Тому, варто відмітити, що розвиток місцевого оподаткування в Україні відбувається у досить не простий період реалізації бюджетної та адміністративної реформ, що, відповідно, супроводжується наявністю багатьох суспільних проблем і суперечностей щодо ролі та складу місцевих податків і зборів при формуванні місцевих бюджетів. Оскільки місцеве оподаткування за своєю економічною сутністю є результатом трансформації податкових відносин, що залежить від багатьох специфічних чинників, основним з яких в таких умовах виступає саме

політичний аспект, який відображається у функціонуванні податкового механізму через взаємовідносини держави та регіонів [1].

Тому в Україні якість трансформаційних процесів та рівень розвитку окремих територій залежать саме від того, яким чином місцеві органи влади отримують у своє розпорядження відповідні бюджетні ресурси, через який фінансовий механізм здійснюватиметься управління ними. З огляду на це, актуальним питанням є пошук нових форм і способів утвердження фінансової незалежності місцевих органів влади [2].

Перш за все, необхідним є створення соціально-економічних умов та забезпечення правових основ щодо формування достатньої фінансової бази для виконання покладених на місцеві органи влади усіх завдань та обов'язків. Її основою мають стати власні надходження, зокрема за рахунок мобілізації місцевих податків і зборів. Адже від діяльності місцевих органів влади залежить рівень та якість фінансового забезпечення виробничої та соціальної інфраструктури, заходів по благоустрою, житлово-комунального обслуговування населення, підготовки та перепідготовки робітничих кадрів та ін. Вважаємо, що саме місцеві податки і збори мають бути основним джерелом надходжень місцевих бюджетів, за рахунок якого фінансується розвиток місцевої інфраструктури та інших локальних благ та послуг.

Зауважимо, що із впровадженням бюджетної децентралізації в Україні вже зроблено окремі кроки до зміцнення фінансової бази місцевих органів влади. Зокрема, із внесенням змін до податкового та бюджетного законодавства щодо зростання власних надходжень, в тому числі і місцевих податків та зборів, ліквідовано, перш за все, неефективні податки, видатки на адміністрування яких були більшими, ніж їхні акумульовані обсяги, введено нові економічно ефективні податки, розширено перелік типів об'єктів оподаткування та платників податків, змінено податкові ставки, віднесено окремі загальнодержавні податки до місцевих тощо.

Так, як свідчить чинна практика мобілізації місцевих податків і зборів до місцевих бюджетів України, їхня частка у загальному обсязі доходів у 2014 р. у порівнянні з 2011 р. зросла майже у 3 рази і склала 8,8% (у 2011 р. – лише 3,2%). Зважаючи на внесені зміни у систему місцевого оподаткування, у 2017 р. питома вага місцевих податків і зборів вже становила 28%. Загалом, за 9 місяців 2017 р. до місцевих бюджетів України акумульовано таких доходів у обсязі 37,8 млрд. грн., що на 7,7 млрд. грн. більше, ніж у відповідному періоді 2016 р. У структурі місцевих податків і зборів найбільшу частку склали: плата за землю (52,6%) та єдиний податок (42%) [3].

За даними експертів Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, за 9 місяців

2017 р. спостерігалось збільшення надходжень місцевих податків і зборів саме до бюджетів об'єднаних територіальних громад (на 30,6%). Темпи зростання таких надходжень до вказаних бюджетів значно переважають у порівнянні із надходженнями до місцевих бюджетів інших рівнів. Динаміка їхнього зростання по об'єднаних територіальних громадах на 5,1 в. п. є вищою, ніж загалом по Україні [4]. Така ж ситуація спостерігається і щодо надходжень окремих платежів: показник росту плати за землю – 14,2% по місцевих бюджетах України та 20,2% по об'єднаних територіальних громадах; єдиного податку – на 39,3% та 42,3% відповідно. У загальній структурі власних доходів об'єднаних територіальних громад близько 33% становлять місцеві податки і збори. Це свідчить про успішність розпочатої адміністративно-територіальної реформи та процесів децентралізації, що знайшло своє відображення у позитивній тенденції формування доходів бюджетів об'єднаних територіальних громад. Зазначене дає підстави говорити про активізацію стимулюючих заходів до нарощування доходів об'єднаних громад.

Таким чином, на сучасному етапі система місцевого оподаткування в Україні стоїть на шляху розвитку до відповідного рівня загальноєвропейської світовою практикою критеріїв самодостатності й економічної доцільності. У свою чергу, це відображається на виконанні принципів повноти, єдності, гласності, достовірності, прозорості функціонування бюджетної системи держави загалом. Відповідно модернізація місцевого оподаткування має бути спрямована, насамперед, на формування достатньої фінансової бази місцевого самоврядування, що є істотною умовою результативної діяльності територіальних громад.

Література:

1. Бартчук Ю. А. Шляхи реформування системи місцевого оподаткування в Україні / Ю. А. Бартчук // Актуальні проблеми державного управління в системі соціального та економічного розвитку українського суспільства. Збірник наукових праць. – 2011. – № 1 (4). – С. 103.

2. Бориславська О. М. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. та ін.]; Центр політико-правових реформ. – К., Москаленко О. М., 2012. – 212 с.

3. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2016 рік / [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-П) впровадження», USAID. — К., 2017. — 92 с.